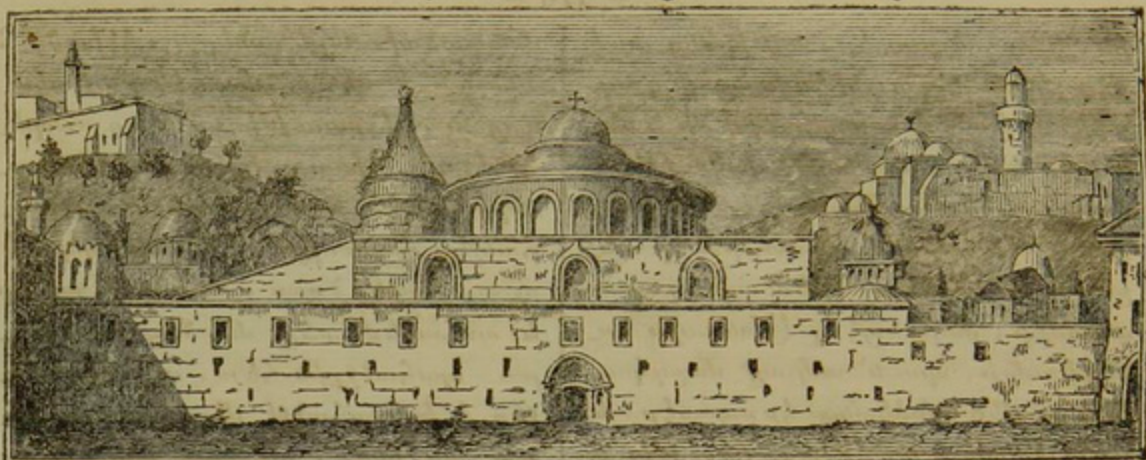




ԵՕԹՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻԻ 8.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՕԴՈՍՏՈՍ 31.
1872.

ԸՕԳԸՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Գ Ծ Ա Գ Ի Ր

ՄԵՍԻԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆԻ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

« Հոգի Տեառն 'ի վերայ իմ' վանս որոյ և
էսմ իսկ զիս, աւետարանել աղքատաց առաքնաց
զիս. բժշկել զբէկեալս արտիւ, քարոզել զերեւոյ
զ'Թողութիւն և կուրաց անսանել, արձակել ըզ
վերաւարս 'ի Թողութիւն, քարոզել զտարեկան
Տեառն ընդունելն ու Եւայի. ԿԱ. 1.

Աւետարանին մէջ կը կարդանք,
որ Յիսուս իր երկնային ճշմարտութիւններն քարոզած միջոցին, երբ
Կալիլիայ կ'երթայ, անկէ իր սննդեան
քաղաքը՝ Նազարէթ եւս կ'երթայ,
ուր շաբաթ օրը ըստ Հրէից վաղեմի
սովորութեան կ'երթայ 'ի ժողովարան.
Հոն իրեն կը մատուցուի Սաւրբ Գիր-
քը կարդալու համար: Կը բանայ Յի-
սուս զիրքը եւ կը կարդայ Կապիի

մարգարէութիւններէն այս խօսքերը.
« Հոգի Տեառն 'ի վերայ իմ' և այլն ու
և Կիրքը խփելով ժողովարանի պաշ-
տօնէին կը տայ: Եւս տառն խմբուած
բաղմունքիւնը տարօրինակ ապշուած-
նէ մը պաշարուած՝ լռութեամբ իրենց
նայուածքը Յիսուսին կը դարձնեն.
Կապիի խօսքերը, որ ըսուած էին հա-
րիւրաւոր տարիներ առաջ քան զը-
նունդ Յիսուսի, աննշան խօսքեր չէ-

ին, և ոչ լոկ բառեր, այլ իրենց տակ մարդկային մտացանթափանցելի գաղտնիք մը կսր, մեծ խորհուրդ մը ծածկուած էր, մարդկային փրկութեան մարգարէական ակնարկ մ'էր այս խօսքը, և այս պէտք էր կատարուէր անշուշտ խոստացեալ Սեփային գալլատեամբը, մարդացեալ Յիսուսին ծըննդեամբը, որուն՝ ամբողջ մարդկութիւնը մեծ անձկանօք կը սպասէր, և ահա կը լլուռի սոյն մարգարէութիւնը Յիսուսի վրայ. նա ինքը կը կորդայ իր վրայ եղած գուշակութիւնը. առ այս ժողովականք զարմանօք և ապշութեամբ կը լլուռին:

Եսայիի Մարգարէութեան մէջ ամփոփուած էին Յիսուսի Սեփական պաշտօնները: Յիսուս երեք ամենա մեծ գործեր կատարեց, այսինքն է թագաւորութիւն, Մարգարէութիւն և Քահանայութիւն, և այս պաշտօնները կատարողներն կ'օծուէին, ինչպէս և Յիսուս օծուեցաւ հոգւով. երբ թագաւորութիւն ըրաւ՝ կ'ըսեմ, մի գուցէ ըմբռնուի թէ Յիսուս աշխարհի բոլոր նակալաց պէս թագաւորեց. նոցա պէս սորկական հպատակութիւն պահանջեց ժողովրդէնէն կամ Ղէքսանդրներու և Ալեքսանդրներու նման լեզեմներու խումբեր ունեցաւ, որք իր սարսափը տարածեցին, մի գուցէ ըմբռնուի թէ, այժմեան կայսերաց ու թագաւորաց նման ժողովրդաց տրեամբ, ժողովրդեան կեանքով տիրապետեց, անով իր իշխանութիւնը ամրապնդեց: Այս թագաւորեց նա, բայց ոչ Արեօմներու և Աստիօքեօններու նման իրեն փառաց և շուքին յապահովութիւն արիւնահեղ պատերազմներ մղեց, Յիսուսի թագաւորութիւնը ճշմարտութեան թագաւորութիւնն էր, և այս չէր կարօտեր բնաւ մահաբոյր հրազեններու, ահեղ թնթանօթներու և

մարդածախ մեքենաներու: Միայն 12 անշուն և ձկնորս մարդիկ բաւականացան ճշմարտութիւնը թագաւորեցնելու: Յիսուս երկրաւոր թագաւորի մը պէս իր ժողովրդէնէն չը պահանջեց ոչ տուրք, ոչ տառանորդ, և ոչ այլ հարկ, նորա պահանջը այլ էր և անհամեմատելի մարմնոյ իշխողներու պահանջին հետ, սէր պահանջեց և կը պահանջէ միշտ. սէր ոչ միայն առ ինքն. սէր առ ընդհանուր մարդկութիւնն. սիրով նորա թագաւորութիւնը հաստատուեցաւ, զոր դիւրին է հասուցանել, ոչ քրտանց, ոչ աշխատութեան կը կարօտի. սիրել զնմանիս. սիրել զնա ինքն ճշմարտապէս. վերջապէս Յիսուսի թագաւորութիւնը մարմիններու վերայ չէ, այլ հոգւոյ, մտաց և խղճի վրայ. նորա զինուորները են նոքա, որք հոգւով և ճշմարտութեամբ կ'երկրպագեն, որք իրենց հոգին բեւեռած են Յիսուսի արիւնագանգ խաչին, որով անիծից աշխարհը օրհնութեան աշխարհի փոխուեցաւ, և օգնեք շնորհաց. նոքա են Յիսուսի զօրապետները, որք ճշմարտութեան սրով զինուած են և արդարութեան վահանով պատու պարուած:

Յիսուսի ըրած մարգարէութեան պաշտօնն ալ մեծութեամբ տարբեր էր մինչեւ այն ատեն եկած Մարգարէից պաշտօնէն: Մարգարէութիւնը ուսուցանել, անցեալը պարզել և ապագայն գուշակել կը նշանակէ. Յիսուս ըսաւ ամենայնի կատարեց այս երեքն ալ: Աւսոյց նա ոչ թէ նախնի մարգարէներուն նման, նոքա միայն Հրէից ազգին կը զրկուէին և հետեւապէս միայն անոնց կը բարոյզէին, մարդկութիւնը անմասն էր այս շնորհէն. նա ի խաւարի կը հեծէր յուսակաւոր և անմիթիթար, նա բաղմաստուածեան

տաճարներու մէջ մատուցուած լրբերի պաշտամունքներէն տաղտկացած իւր աւեր ՚ի վեր յերկինս համբառնալով ճշմարիտ Սեփային կը սպասէր մեծ անձկանօր: Ահաւասիկ ճշմարիտ Սեփայն, Յիսուս եկաւ, բայց ոչ միայն Հրէից համար, այլ ընդհանուր մարդկութեան. իր նպատակը մեծ էր, նա բովանդակ մարդկութեան ուսոյց այն պիտի ճշմարտութիւններ, որք հոգւոյ և մտաց անդեամբ ղեզուէն են, որոց մէջ ամեն մարդ կարող է միմիջարու թիւն գտնել: Գուշակութիւններ ևս ըրաւ, որոնք կատարուած են, կը կատարուին և պիտի կատարուին մինչ ՚ի կատարած աշխարհի:

Յիսուսի ըրած քահանայութիւնն ալ Հրէականէն խիստ տարբեր էր. Նա էր լրումն Աեւտական քահանայութեան և սկիզբն Վրիստանէականին, նա մեծ քահանայապետներու և Աեւտացիներու պէս պտուղ կամ ոչխար և կամ այլ ինչ չընաւիրեց ՚ի քաւութիւն ժողովրդեան մեղաց. ինչու որ մարդկութեան սխալանքն և յանցումներն հասած էին մինչ ցկէտ վերջին, ոչխարով կամ տատրակով և կամ աղաւնիով քուէլ կարելի չէր. ուստի Յիսուս ՚ի քաւութիւն՝ աղապէս քահանայագործեց. նա խաչին ահաւոր սեղանին վրայ իր անձը ողջակիզեց. իր անձը յանցուցեալ մարդկութեան համար պատարագեց: Ահա այսպէս Յիսուս այս երեք պաշտօնը կատարեց. ինչպէս Նաային շատ կանուխ մարգարէացած էր. «Աւարանէլ աղչաբաց»:

Բռնաւորաց ականջին խիստ ուժգին կը հնչէ այս խօսքը, որք կուզեն իրենց ստորագասեալներն միշտ թշուառութեան մէջ սրահել, և որչափ դառն կը բաղնէ հարստահարիչներու սրտին: Ի հարկէ և թէ աղքատաց միմիջարու թիւն պիտի աւետարանուէր, բռ-

նաւորաց անկումը պիտի գուժուէր, պիտի քակուէր հզօրներուն աթոռները, և ամբարտաւաններուն խորհուրդները պիտի ցրուէր: Աղքատներն առաջ, ինչպէս և այժմ երեսնէ ինկած դժբաղդ մարդիկներ էին, մարդկային ընկերութենէ անջատուած անպիտան անդամներ համարուած էին. մանաւանդ թէ նախապաշարմունքը շատ անգամ մեծ պտտերազմ կը մղէր այս ապարադդ աւարածոց դէմ, այսինքն այնպէս կարծեցնել կը տար տգէտ և մոլեռանդ ժողովրդոց. որպէս թէ աղքատք՝ Աստուծոյ առաջ մեղապարտներ լինէին, և իրենց թշուառութիւնը և աղքատ վիճակը երկինքէն վճռուած լինէր, և հետեւապէս Աստուծմէ անարդուած արարածներ կարծեցնել կը տար: Սակայն միթէ այս թշուառ արարածոց ստեղծող Աստուծաւ չէր տեսնար նոցա թշուառութիւնը, նոցա գետօրէն հոսած արտաստեբը, չէր լսեր և չը լսէր միթէ այժմ այնպիսեաց աղիւղորմ ողբերն ու կոծերը, և միթէ ինքզինքը որբոց և այրեաց տէր հռչակող Աստուծաւ չէ նոցա Արարիչ, եթէ այն էր, անշուշտ պիտի գթար այն թշուառ հարստահարեալներու վիճակին, և պէտք էր զրկէր իր օծեալը նոցա աւետարանելու համար, իմացնելու համար թէ անոնք՝ որք աշխարհիս մարդիկներէն մերժուած են, թող չը կուծեն, թող չը վշտագնին բնաւ. վասն զի իրենց երկնաւոր հայրը կը տեսնայ զիրենք իրենց տառապանաց մէջ, իրենց աղէտից մէջ. և օր մը կայ իրենց համար, յորում ամեն վիշտ կամ ամեն նեղութիւնք պիտի դադրին:

Յիսուս աւետարանեց այնպիսեաց, որք աշխարհի բարեկամութիւնը չեն վայելէր, թէ մի վշտանաք, եթէ աշխարհ զձեզ կ'ատէ, երկինք զձեզ ողջագուրեբը պատրաստ է, ձեր բա-

րեկամը երկնքի մէջ է . Նա աղքատաց երկնային միտթարուծիւն տւեալաւ նեց , սրբեց նոցա արտասուքը և ամոքեց նոցա կսկիծն ու վիշտը , և բաց յայտմանէ առհասարակ թէ՛ աղքատաց և թէ՛ հարուստներուն դաս մը տուաւ իր աղքատ կեանքով . Նա աչխարհ մտած առջի օրէն աղքատութիւնը բարեւեց , իր ձեռքը աղքատութեան երկարցուց . աղքատ ծնաւ աղքատ մօրմէ , իրեն խանձարուր յարդն ու խոտը ընարեց , մսուրի մէջ գրուելը նախամեծար համարեց քան արքայական ճոխ ու փառաւոր օրօրոցներն , և մինչեւ իր կենաց վերջին օրը աղքատ մարդիկներու հետ կենակցեցաւ . բընաւ անպատուութիւն չը համարեց աղքատութիւնը :

Արդ՝ այս օրինակէն քաջալերուեցէք աղքատներ , բնաւ մի արտասուէք հարստութեան համար , ձեր ուշը հոգւոյ հարստութեան դարձուցէք . վասն զի այն է միայն հոգւոյ սընունդը , եթէ հանգիստ խիղճ՝ և անդորր սիրտ ունիք , մեծ և անսարսեղի գանձ ունիք . իսկ եթէ չունիք՝ նիւթական հարստութիւն ունենալէ աւելի զստնք ունենալ ջանացէք . միտթարուեցէք մանաւանդ աշխարհի հարուստներուն նայելով , որոնք շուարած և շիտթած ինչ ընենին չեն գիտեր . ամեն վայրկեան զիրենք կը սարսափեցնէ , և որոց յոյսը և միտթարութիւնը բաղդէն կախեալ է , բաւական է բաղդին ձախող մէկ հարուածը զանոնք յուսազուրկ ընելու և փոշոյ վըրայ նստեցնելու : Աղքատներ , նայեցէք խաչին վրայ բեւեռուողին և միտթարուեցէք , վասն զի այն ալ ձեզ վիշակակից է և մանաւանդ թէ ամեն մարդու վրայ սարսք դրաւ աղքատ ըլլալ աշխարհի վայելութիւններէն , որ հոգւով հարուստ ըլլալ կը նշանա-

կէ : Նաւ անպատուութիւն մի համարէք աղքատութիւնը , մարդկային խկական կռոււմը աղքատութեամբ չը նսեմանար , զայն անշքացնողը անտիմարդկային վարքն և կեանքն է , ուղղութիւն սիրեցէք , անմղար աղքատ Յիսուսի գծած շաւղէն ընթացէք , այն տունն ոչ միայն աղքատութիւնը ալ և աշխարհի բարբարոս բռնաւորաց ամենատարափելի հարստահարութիւնքն անգամ զձեզ չեն սասանեցներ , այն տունն անվեհեր հոգւով և ըստ ամենայնի խղճիւ հանգիստ զաշխարհ պիտի արհամարհէք :

Եթէ « Աւագարանէլ աղապապ » խօսքը մեծատանց և հարուստներու կարի դառն կը թուի , նոքա եւս կարող են երջանիկ լինել Յիսուսի կեանքէն օրինակ առնելով : Սեծատունք , չափաւորեցէք ՚ի ձեզ աշխարհասիրութեան անզուսպ տենչը , աղքատութեան և հարստութեան հետ բարեխառնութիւն հաստատեցէք , որպէս զի գոնեաւայդ լինի ձեզ միակ միտթարութիւն և այդ լինի ձեր փրկութեան միջոց , վասն զի կ'ըսէ ձեզ Յիսուս եթէ կուղէք երկնքի արքայութիւնը ժառանգել , եթէ կը ցանկայք այն կեանքին , որ անանց է « Վաճառեցէք զինչ ձեր և տուք աղքատաց » , մի հաւատարմէ ձեր արժանաւորութիւնը հարստութեան մէջ է : Սամոնան սիրել , մետաղն սրտաւել զ'ստուած ուրանալ է , վայ անանց որք իրենց կոյր բաղձանքով յ'ստուծոյ կը հեռանան , նոքա բնաւ միտթարութիւն չունին , վասն զի ճշմարտ միտթարութիւնը զ'ստուած սիրելուն և զնա հոգւով եւ ճշմարտութեամբ պաշտելուն մէջ է : Արեմն ճշմարտութեամբ և հոգւով միոյն Ստուծոյ երկրպագէք , հոն պիտի գտնէք ձեր ամեն փափագանաց լըումը : Այս բացատրութենէ սրարդ

կերեւի, որ Յիսուս աղքատաց երկնային մխիթարութիւն աւետարանեց :

Սակայն աշխարհի վրայ միայն աղքատութիւնը չէ զմարդ վշտացնող, կան կետեր, կան այնպիսի վիշտեր ու ցաւեր, որով մարդոց սիրտը կը բեկանի, որոյ բժշկութեան դեղը միայն լստուծոյ ձեռքն է . մարդկային հանձարը կանկ կ'առնէ, երկար մտածելու անկարող է, ուստի սրտի բեկման բժշկութեան դեր մարդկային գործն ալ Յիսուսին վայել էր, եւ նորա համար լսային կը մարգարէանայ թէ « Լռաբեաց զիս . . . Բռնիւ լէի քեզ » ինչ է արդեօք սրտի բեկումը, և ինչ նորա դեղը, որ միայն Յիսուսին կը պատկանի : Լրդարեւ մարդկութեան վիճակը Յիսուսի ծըննդէնէն առաջ խիստ ծանրացեր էր, խաւարի մէջ այնչափ թարթափելով ալ եւս յուսահատեր էր, նորա շուրջը պատեր էին աշխարհի մոլութիւններն, յղկութիւններն և սնտաի վայելքներն, զգացեր էր անոնց ունայնութիւնը, իր սրտած տարերայ անկարողութիւնը եւս ճանցեր էր, ուստի այս ամենը գիտնալով բեկեալ սրտիւ իւր կեանքը կ'արտատուէր, վասն զի կը տեսնար որ զինքը չը սպասող առարկաներուն մէջ, չը կար բան մը, չը կար կարող ձեռք մը որ իր վիճակին եւք մի ցուցնէր : Յիսուս միայն իբրեւ արեգակն ՚ի բարձանց երեւեցաւ այս ՚ի խաւարի նստողներուն, որով տեսան և զգացին թէ իրենց վիճակը խիստ դառն է . իրենք այնպիսի անձողարկի վիճի մի մէջ են, որ առանց երկնից օգնութեան անկարող են ազատիլ :

Յիսուս բժշկեց սրտիւ բեկեալները, ազատեց զանոնք այն անել բաւդէն և միանգամայն ցուցուց այն ճանապարհը, որով միայն մարդիկ կարող են

իրենց սուրբ և վսեմ նպատակին հասնիլ : Յիսուս բժշկեց, բայց աշխարհի բժիշկներուն պէս ոչ դեղ և ոչ ըսպեղանի ՚ի գործ դրաւ իւր բժշկական արշտօնին մէջ, այլ ճշմարտութեան լուսով, կենաց բանիւ բուժեց այն բեկեալ սիրտը, որուն ոչ կայսերք, ոչ թագաւորք, ոչ մեծամեծք կարող էին իրենց բոլոր ճոխութեամբ և հարլատութեամբ ամենափոքրիկ դարման մը մատուցանել, ոչ Սոկրատ և ոչ Պլատոն իրենց բարոյականով :

« Բարդէլ գերեաց զԴոդոն-իւն » . գերութիւնը երկու տեսակ է, այսինքն գերութիւն նիւթական և գերութիւն բարոյական . կամ պարզ խօսելով՝ գերութիւն մարմնոյ, գերութիւն հոգւոյ, բայց հոգւոյ գերութիւնը մարմնոյ գերութենէն շատ տարբեր է . վասն զի « Հոգի առաւել է քան ըզմարմին » . և Յիսուսին քարոզած թողութիւնը մարմնոյ գերութենէ թողութիւն չէր ալ հոգւոյ : Լրեւակայեցէք, լստուծոյ շնչած ողատ հոգին մարդու մէջ մոլութեան կապանքներով և աշխարհասիրութեան շղթաներով սրկեալ և կաշկանգեալ, ինչ ցաւալի և ինչ տխուր տեսարան, այն հոգին, որ պէտք էր ազատ կերպով զլստուած սրտէր, մարդուն տեղի տալի մոլութիւններն զայն դէպ իրենց կը քաշեն, ինչպէս մագնէտը գերկաթ, և չեն թողուր որ իր սնունդը այն աղբիւրէն առնու, ուստի ելաւ : Վարդիկ շատ անգամ իրենց մոլի կիրքերէն կուրցած և իրենց խիղճը փրկտեցուցած, շատ անգամ հոգւոյն գերութիւնը չը դալով և ոչ մոլութեանց ներգործութիւնը, իրենց երեւակայնութեան մէջ բռնաւորներ կրտսեղծեն, ազատութիւն կ'ազդակեն անխորհրդաբար, բայց ուսկից, ոչ իրենց կիրքերէն, և ոչ իրենց մոլութիւններէն :

այլ օրէնքէն կը պատասխանեն և մա-
նաւանդ ցաւալին այն է, որ ոմանք
երբեմն կրօնքէն ըսելու կը ժպտնին,
որպէս թէ կրօնքը ըլլայ իրենց միտ-
քը, սիրտը և հոգին պարաւանդողը,
որպէս թէ օրէնքն է զիրենք ստրկաց-
նողը, սակայն այս ամենը ագիտու-
թեան և իմաստակութեան ներշնչման
են. մարդ մը երբ բարոյապէս ազատ
է իր կրից ազդեցութենէն, ազատ է
նաեւ արտաքին ազդեցութիւններէն:
Արքայական գահին վրայ բաղմոյ աշ-
խարհակալը և յետին ռամիկը Աս-
տուծմէ հաւաստապէս ազատ ըս-
տեղծուած են և ըստ ամենայնի հա-
ւատար են նորա առջեւ:

Արեւմտեան երբեք չեն կրնար մասնա-
ւոր անձինք կամ անհատներ մարդոյ
խղճին, հոգւոյն և սրտին վրայ տիրա-
պետել և զանոնք գերել, ուրեմն ա-
մեն անոնք, որք յաճախ և տարապա-
ման ազատութիւն բառը կը յեղիւնեն,
համարձակապէս կ'ըսեմ, որ նոքա ի
րենց հոգւոյն և խղճին բռնաւորներն
են. վասն զի ինչպէս կուշտ մարդ մը
հաց չի փետուեր և ոչ զովացած մարդ
մը ջուր, նոյնպէս և թէ մէկը բարոյա-
պէս ազատ է, հարկ չի տեսներ իւր
անձին ազատութիւն որոնել: Մարդ
ինքը կարող է և թէ ուզէ բարոյական
գերութենէ ազատ մնալ և այն որ ա-
զատ է բարոյապէս, ազատ է և նիւ-
թապէս:

Յիսուս արդէն բարոյական գերու-
թեան ամրակուռ շղթայքն էին, զոր
փշոյց և միանգամայն միջոցներ ցոյց
տուաւ կրկին չտրտնալու: Յիսու-
սի ցուցած ազատութեան ճանապարհ-
հըն ամենէն ասպահովն ու կատարեալն
է: Հոգւոյ ազատութեամբ միայն
մարդ կարող է աշխարհի վերայ իշխել
իբրեւ անձնիշխան արարած Աստու-
ծոյ: Իսկ անբարոյական մարդը միշտ

աշխարհի իշխանութեան տակն է, միշտ
ստրուկ և ծառայէ կրից: Այնպէս
Յիսուսը արդէն արմը մղութեան
գերի չեն: Այնպիսի մտաւորութեան
մահ չունին, նորա Յիսուսի յաւիտե-
նական թաղաւորութեան հպատակ
ներն են:

«Եւ ի՞նչ քիտանէլ»: Գերութեան
նման կուրութիւնն ալ երկուք է, աչ-
սինքն կուրութիւն մարմնաւոր և կու-
րութիւն հոգեւոր: Հոգւոյն կուրու-
թեան ծանրակշռութիւնը ցուցունե-
լու համար, բաւական է ըսել, որ ե-
թէ մարդու մը համար աշխարհիս վը-
րայ իր կեանքը կեանք չէ, երբ նիւ-
թական արեւուն ճառագայթներն
տեսնելու աչք չունի, երբ իր բարե-
կամաց, եղբարց և ծնողաց տեսութե-
նէն զուրկ է, մէկ խօսքով բնութեան
սքանչելիքները, բնութեան վայելչու-
թիւնները և ճոխութիւններն տեսնե-
լու անկարող, ապա որչափ հոգւոյն
կուրութիւնը դառն և ծանր է, որ
զուրկ է բանին տեսութենէն, նորա
երկնային և յաւիտենական ճշմարտու-
թենէն, զուրկ Աստուծոյ պատուիրա-
նաց լոյսը վայելելէ, և ահա այսով-
սեաց համար ալ Յիսուս տեսնել բա-
րոյց, որոնք երկար դարերէ ՚ի վեր
աշխարհային ունայն փառքերէն և վա-
ղանցուկ վայելչութիւններէն կուրա-
ցած, նստեր ՚ի խաւարի կուրային:
Ասկէց պէտք է լաւ իմանանք, որ Յի-
սուս ընդ միշտ մեր հոգւոյ առողջու-
թիւնը, մեր հոգւոյն տեսութեան հա-
մար կը ջանայ և կ'ուզէ, ոչ թէ մարմ-
նոյ աչաց համար, նա իր աւետարա-
նին մէջ միշտ հոգեւոր սրատեսութիւն
բարոյաւ է: Մարմնաւոր կոյր մի բը-
ժշկելու ժամանակ միշտ իր նպատակը
հոգւոյ աչքը բժշկել եղած է և այս
յայտնի է, որ նախ հաւատք պահան

ջած է և ապա կոյրերը բժշկած :

Այս տեղ բնական հարցում մը միտքըս կը գայ սիրելի ընթերցող, արդեօք մեր հոգւոյ աչքերը բաց են, 1800 տարիներէ 'ի վեր (Յիսուս իր աւետաւրանաւը մեր ձեռքէն բռնած լուսոյ արահետը կը հրաւիրէ, կուրաց տեսանել կը քարոզէ, սակայն չեմ սխալիր եթէ բռնեմ թէ մեր աչքերը գեռ ևս կոյր են, շատ անգամ աւելորդապաշտական թանձրատուերը մեր հոգւոյ տեսութեան խափան կը լինի. որովք իստոնէական պարզութիւն չենք տեսներ, ստուերներու մէջ պաշտել կը ջանանք զՅիսուս, բայց քանի՞ կը սխալինք : Անտիապաշտութիւնը իբր կրօնք դաւանիլ չընշանակեր հոգւոյ տեսութիւն, նիւթը հոգւոյ հետ շփութել չընշանակեր քրիստոնէական լուսաւորութիւն. Աւետարանը ուշքերնիս հոգւոյ վրայ դարձունել կը քարոզէ. կորստական ձեռութիւններն, փառքն ու ծոխութիւններն զմեզ աւետարանի սուրբ և ճշմարիտ հոգիէն կը կորզեն, մեր աչքերը ահա՛ կուրացեր են, 'ի զուր կը թարթափինք գտնելու համար հոգւոյ լոյսը աշխարհի մէջ :

Այս, որչափ երջանիկ է մարդ, երբ իր աչքերը կը պարարին աւետարանական լուսով : Այդ այս սահմանաւոր տիեզերքէն անդին կը տեսնէ Աստուծոյ անսահման թագաւորութիւնը : Այդ զՅիսուս պայծառ տեսութեամբ կը նկատէ և ո՛չ թէ ստուերամած կուրութեամբ : Այդ պարզ կը տեսնէ իր կենաց նպատակը, իր փրկչի ցուցած ճանապարհը : Այդ կը տեսնէ պարզապէս, որ ինքն լոկ անասուն չէ, այլ Արարչի ամենասիրելի արարածը, նորա զաւակը և թագաւորութեան ժառանգորդը :

« Արիւն զվերապարս 'ի խղո-նիւն » : Արդէն սոյն մարդարեւութեան պարու-

նակութիւնը վերիններուն մէջ ամիսփութած է. վասն զի մարդկութիւնը վերալից դիտակ մ'էր հոգւոյ աղբաւտութեամբ, սրտի բեկմամբ, խղճի գերութեամբ, մտքի կուրութեամբ : Անձամեծ փիլիսոփայք, որոնք լոկ բնական լուսով առաջնորդուած մինչեւ Յաւիտենականին աթոռին պատուանդանին տակ գիտցան սրանալ, այսու ամենայնիւ անկարող էին վերաւոր հոգեվարքին ձեռք մատուցանել, երկնային ձեռքի մը գործ ըլլայ խոստովանեցան. արդէն՝ Աւետացին շատունց 'ի վեր անցած էր վերաւորին քովէն առանց իսկ կարեկցանաց : Աս մարացիի մը կարօտ էր այս գթութեւն և կարեկցութեան արժանի վերաւոր արարածը. Ամարացին եկաւ, տեսաւ և 'իզուր շարժեցաւ, ուստի պատեց նորա վերքերն և իւզով օծեց, այս իւզն էր խաչին վրայ պատարագւող (Յիսուսին արիւնը :

Ամարացին այս փտտեալ և նեխեալ մարմինը ըստ ամենայնի առողջացոյց, աղբաւտ հոգին ձոխացոյց, սրտի բեկութեւնը բուժեց, խղճի գերութեան շղթայքը՝ փշրեց և հոգւոյն կուրացեալ աչքերը բացաւ : Այսչափ չէր Յիսուսին վերաւոր մարդկութեան ըրած բարութիւններն, ցուցուց նաև ապահով ճանապարհ մի, ուսկից եթէ ընդ միշտ անսոյթօք քալէր մարդ, երբեք ուշադակաց ձեռքն չը պիտի իյնար : Այս ապահով ճանապարհը Յիսուսի աւետարանն է, Յիսուսի քարոզած ճշմարտութիւնքն են և նորա աւանդած պատուիրաններն են : Այժմ մարդ այս ճանապարհաւ քալէ, նա բոլորովն ողջ առողջ պիտի հասնի (Յիսուսի մօտ՝ որ պատրաստ է միշտ իրեն օրինաց հաւատարմներն ողջագուրելու :

Այդ մարդիկ առանց կուրութեան ճանչնան իրենց վիճակին ծանրութիւ-

նր, բնական է, որ հետզհետե բարե-
լաւերու պիտի ջանան: Բայց խիստ
գառն է հետեւեալթիւնը՝ երբ անըզ-
գայտաբար յետին թշուառութե մատ-
նուած իւր հաճոյից ետեւէն կ'եր-
թայ: Այսպիսի կուրութիւն մի այսօր
մարդկանց վիճակը այն աստիճան վատ-
թարացուցած է թէ՛ ընտանեկան կե-
նաց մեջ, թէ՛ բարոյական և թէ՛ ընկե-
րական շրջանի մեջ. որով ամեն ուրեք
հեթանոսական դարերու սառներներն
կը նշմարուին: Այն դարուց մարդիկ
ներու վիճակը այնչափ ցաւ չ'ազգե-
րտեբու, որչափ քրիստոնէական աշ-
խարհի քրիստոնէայ ժողովրդոց անբը-
նական վիճակը: Այսն զի նոքա մե-
հենից մեջ պաշտօն կը մատուցանէին,
հոն կ'երկրպագէին, մէկ խօսքով՝ նոցա
կեանքը և կրօնքը աւերորդապաշտու-
թիւնն էր. բայց այժմ՝ որ իբրու թէ
այս ամենուն համար ստիպում մի կըլ-
գանք, ասոնց պատմութիւններն քառ-
մներով կ'ընթեռնուին, սնտեաց պաշ-
տամունքը մերժած եմք և ամեն ժա-
մու և ամեն բոպէի մէջ կը խոստովա-
նինք թէ՛ մեր սրտի սնունդը Աւե-
տարան է, մեր հոգւոյ լոյսը ճշմար-
տութիւնն է, և մեր ուղղեցոյցը Յի-
սուսի պատուիրաններն են: Հաւաքի
պատարանք, միթէ՞ առանց գործոց լոկ
խոստանալանութիւնը անկեղծ է. միթէ՞
առանց գործոց հաւատքը արդար և
անկեղծ է:

Արդ՝ ի վերջը խաբէնք զմեզ, խոս-
տովանինք, որ վերալից հոգեվարներ
եմք, կենդանւոյն մեռեալներ եմք և
ջանամք մեր բարոյական ամեն վեւրերը
Աւետարանի սպեղանիներով բուժել,
միայն խօսքով չ'ասեմք թէ՛ զՅիսուս
կը սիրեմք, այլ սիրեմք հոգւով և սր-
տով. պաշտեմք և երկրպագեմք հոգ-
ւով և ճշմարտութեամբ. խոստովա-
նինք՝ որ բոց ի նմանէ ամենայն ինչ

ընդունայն է: Յիսուսի մէջ է միայն
մարդկային ազգի միմիջարուծիւնը:
Առանց Յիսուսի թշուառ են ընտա-
նիք, թշուառ ազգութիւնք և թա-
գաւորութիւնք:

Գ. Ս. Խ.

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ

Վսեմութիւն Գրոց Սրբոց յապուշ-
կրթէ զիս. որբութիւն Աւետարանին
ի սիրտ իմ բարբառի: Առէ՛ք ի զնին
զմաստատաբաղաց մատեանս և տեսէ՛ք
թէ՛ հանդերձ ամենայն պերճութեամբ
իւրեանց սրբոյն նուազեալ գտանին
առ սմա: Աիթէ մաքթ ինչ իցէ այս
օրինակ վսեմ և իմաստուն մատենիս
մարդոյ լինել գործ. և հնարաւոր իցէ
արդեօք այնմ՝ զորոյ զպատմութիւ-
նըն մեզ յանդիման առնէ, լինիլ մարդ
և եթ: Աիթէ մոլեգնելոյ ուրճւք կամ
փառասէր ազանգաւորի իցէ այդ ձայն
Օ ինչ քաղցրութիւն. որպիսի ամբը-
ծութիւն ի բարս. քանի՛ շնորհ սրբ-
տառուչ ի վարդապետութիւնս. որ
չա՛ր բարձրութիւն յառածս. քանի՛
խոր իմաստութիւն ի բանս. որպիսի
կորով մոտաց. քանի՛ նրբութիւն. որ
պիտի ճշգրտութիւն ի պատասխանիս
և որպիսի իշխանութիւն ի վերայ կը-
րից: Աւր է մարդ, կամ ուր իմաս-
տուն, որ կարիցէ գործել, կրել և
մեռանիլ առանց տկարութեան և
առանց սնտոյ պարծանաց: Պղտտոն
ի նկարագրելն զիւր արդարն մոտ-
ցածին, զճաճկեալն ամենայն նա-
խատանօք մեղաց և զարժանին ամե-
նայն վարձուց առաքինութեան. ըստ
ամենայն մոտանց զնկարագիր Յիսու-